

La Geografia a les aules, inèrcia versus renovació

La situació de la Geografia a les aules de Catalunya es debat entre la renovació pedagògica i la llarga tradició de la geografia memorística. Des de la Segona Guerra Mundial, com assenyala Yves Lacoste, a molts països d'Europa l'associació entre geopolítica i nazisme va provocar que els mapes deixessin de ser una eina útil per entendre i gestionar el territori, per girar únicament al voltant del concepte inamovible de pàtria, com si fos un conjunt espacial engendrat per la natura. Aquesta Geografia descriptiva i poc competencial, que encara trobem parcialment a les aules i a la societat, s'implantà a Espanya i arrelà amb força a inicis de la dictadura franquista als plans educatius dels anys cinquanta, a l'aleshores anomenat *bachillerato*. Actualment, el sùmmum d'aquesta herència descriptiva-memorística el trobem a la matèria de Geografia de segon de batxillerat, currículum que es troba actualment en revisió.

Existeixen altres factors que dificulten el desenvolupament de la geografia i de l'educació en general. La concentració de classes altes i mitjanes en àrees socialment homogènies (afavorida per la llibertat d'elecció de centre educatiu per part de les famílies i pel concert de l'escola privada) i el boom migratori d'inicis del segle XXI (en què l'alumnat estranger va passar d'un 2% a un 15%, concentrat en barris pobres) han provocat una segregació escolar sovint superior a la urbana (mapa 11). Un altre obstacle és l'escassetat de geògrafs i geògrafes en la docència de l'àmbit social a l'ESO, en el qual s'ubica la geografia, compartit amb graduats i graduades en Història i altres disciplines. Una major formació en geografia d'aquest professorat, així com dels i les mestres de primària, contribuiria a deixar enrere la geografia purament descriptiva. Per últim, la implantació de l'escola comprensiva ha ar-

ribat tard (LOGSE, 1990). Al nord d'Europa es va produir un procés llarg i consensuat des dels anys cinquanta, pel qual s'abandonà la idea de classificar els infants a l'edat de 10-11 anys segons el seu itinerari acadèmic o professional (com apunta Howard Gardner, els resultats escolars depenen de manera molt significativa del nivell socioeconòmic i cultural dels pares). Aquí no va ser fins als anys noranta que s'implantà un model d'escolarització més igualitari i obligatori fins als 16 anys. El model va arribar de forma sobtada, amb menor consens i menor finançament.

Tanmateix, Catalunya compta amb una llarga tradició de renovació pedagògica, amb figures com Pilar Benejam o interessants iniciatives com la Xarxa de Competències Bàsiques, l'Escola Nova 21, l'Associació de Mestres Rosa Sensat, els ICE de les universitats o el mateix Departament d'Educació. Els centres que més han potenciat la digitalització de l'educació i l'autonomia personal han afrontat la pandèmia i els confinaments amb molt més èxit. Els actuals currículums de primària i secundària, decretats el 2015 (i també actualment en revisió), advoquen per una geografia útil, a través de l'anàlisi geogràfica, les eines cartogràfiques i la formulació d'hipòtesis. Les seves competències engloben algunes idees clau, com visió sistèmica, multiescalaritat, interculturalitat i sostenibilitat, a fi de valorar el paisatge i actuar per construir espais que afavoreixin la justícia social, l'equilibri mediambiental i la ciutadania global. El currículum està, doncs, a favor de la Geografia. El repte dels anys vinents serà integrar-la en el disseny dels projectes globalitzats, que tant proliferen als països occidentals i cap a on s'encamina Catalunya.

Jordi Royo Climent